

Flaggspett *Dendrocopos major*

Global utbredelse

Flaggspetten er den mest tallrike hakkespetten i Europa og den som er videst utbredt i vår verdensdel; fra den arktiske tregrensa i nord til De britiske øyer i vest og Middelhavet i sør. Utbredelsen er transpalearktisk og orientalsk, og strekker seg østover gjennom Eurasia til Kamtsjatka og Japan og mot sør til Kina og India. Den er tilpasningsdyktig og opptrer i over 20 underarter, med flere svært nærtstående arter som den kan hybridisere med.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Nominatformen *major*, som hekker hos oss, har konglefrø som viktigste vinterkost. Det er på denne årstid flaggspetten gjør seg mest bemerket, i stadig aktivitet med å tømme barkongler for frø i såkalte «smier». Bestanden veksler markert i takt med bartrærnes frøsetting. I gode frøår hekker den også mer tallrikt utenfor sitt tyngdepunkt på Sør- og Østlandet, der den tross noe vekslende forekomst trolig er den vanligste hakkespetten. Som hekkefugl er den blant de sjeldneste spetteartene langs Vestlandet til Trøndelag (Stenberg & Hogstad 1992), og enda mer fåtallig i Nord-Norge, men trolig årvisst hekkefugl nord til Saltdal (Fagerli m.fl. 1987). Den er også konstatert hekkende i Troms, og i forbindelse med invasjon er hekker den også i Finnmark. Den økning som har funnet sted i hekkeforekomst i nord kan muligens sees i sammenheng med skogplanting i Nordland?

Økologisk er flaggspetten mangfoldig og utnytter et bredt spekter av habitater, noe som gjenspeiler dens varierte diett av både animalsk og vegetabilsk kost. Pga. sitt brede biotopvalg er den en nøkkelart som reirhullprodusent for andre hullrugere. I større grad enn andre spettearter kan den utnytte yngre, kultivert skog. Den påvirkes likevel negativt av rasjonelt skogbruk, og opptrer betydelig tettere i naturskog enn i kulturskog (Ångelstam 1990). I hekketida foretrekker den løvskog (Wesolowski & Tomialojc 1986), og synes å unngå reine, sammenhengende barskoger. I vårt land er flest reir funnet i blandet løv- og barskog (Hågvær m.fl. 1990), og den slår seg gjerne til i små skogholt nær kulturmark og ved bebyggelse.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Tidlig i vårt århundre gikk flaggspetten sterkt tilbake i vårt land pga. hogst av osp (Collett 1921). I nyere tid har både den danske og finske bestanden vist en positiv utvikling (Koskimies 1992). I Danmark er dette trolig et resultat av skogplanting. Selv om treslagsskifte fra løv- til barskog øker artens vinternæring i form av konglefrø, er nåtidens kulturskoger trolig for ensartet til å forårsake økning av hekkebestanden (Marchant m.fl. 1990, Nilsson m.fl. 1992). Antall hekkefugl øker gjerne sesongen etter god frøsetting på bartær, da fugler invaderer landet østfra om høsten. Trolig er den vår vanligste spetteart, med en hekkebestand på tusentalls par.

Hekkebiologi

Når frøkonglene åpner seg på vårparten, må flaggspetten skifte til insektkost, som den også føder opp ungene på. Reirhullet, som oftest hakkes ut i osp, er litt mindre enn hvitryggspettens, men plasseres gjennomgående lavere på stammen — helt ned til 1 m høyde (Ruge 1981, Aulén 1988). Flaggspetten synes å kunne meisle ut reirhull i friskere trær enn hvitryggspetten, men tar oftere enn denne til takke med et gammelt reirhull, og er til og med funnet hekkende i fuglekasser (Short 1982, Aulén 1988a,b, Scherzinger 1990).

Med et territorium på ned mot 20 ha kan flaggspetten hekke tettere enn andre hakkespetter. Minsteavstanden som er beskrevet mellom to reir er 25 m. Selv om kort rugetid er regelen hos hakkespettene, er flaggspettens rekordtid på 8-9 dager (Ruge 1964) noe av det korteste som er kjent for utvikling av fugleegg.

Trekkforhold

Den nordlige underarten begir seg ut på massevandring hvis frøproduksjonen hos bartrær svikter, og flaggspetten er derfor den mest utpregede invasjonarten av hakkespettene våre. Med 3-6 års mellomrom inntreffer invasjoner, som ofte omfatter hele Fennoskandia. Utgangspunktet for vandringerne er trolig nordlige Russland. Allerede i juli-august kan vi merke de første forløperne for massevandringen, som i hovedsak består av ungfugler. Mens noen fugler streifer helt vest til Frankrike, krysser andre åpent hav og kan havne på Færøyene og Island. Slike omfattende utvandringer er det bare den nordlige underarten *major* som foretar; de andre europeiske underartene er stort sett stasjonære, ettersom de hovedsakelig ernærer seg av animalsk kost.

Ingvar Stenberg

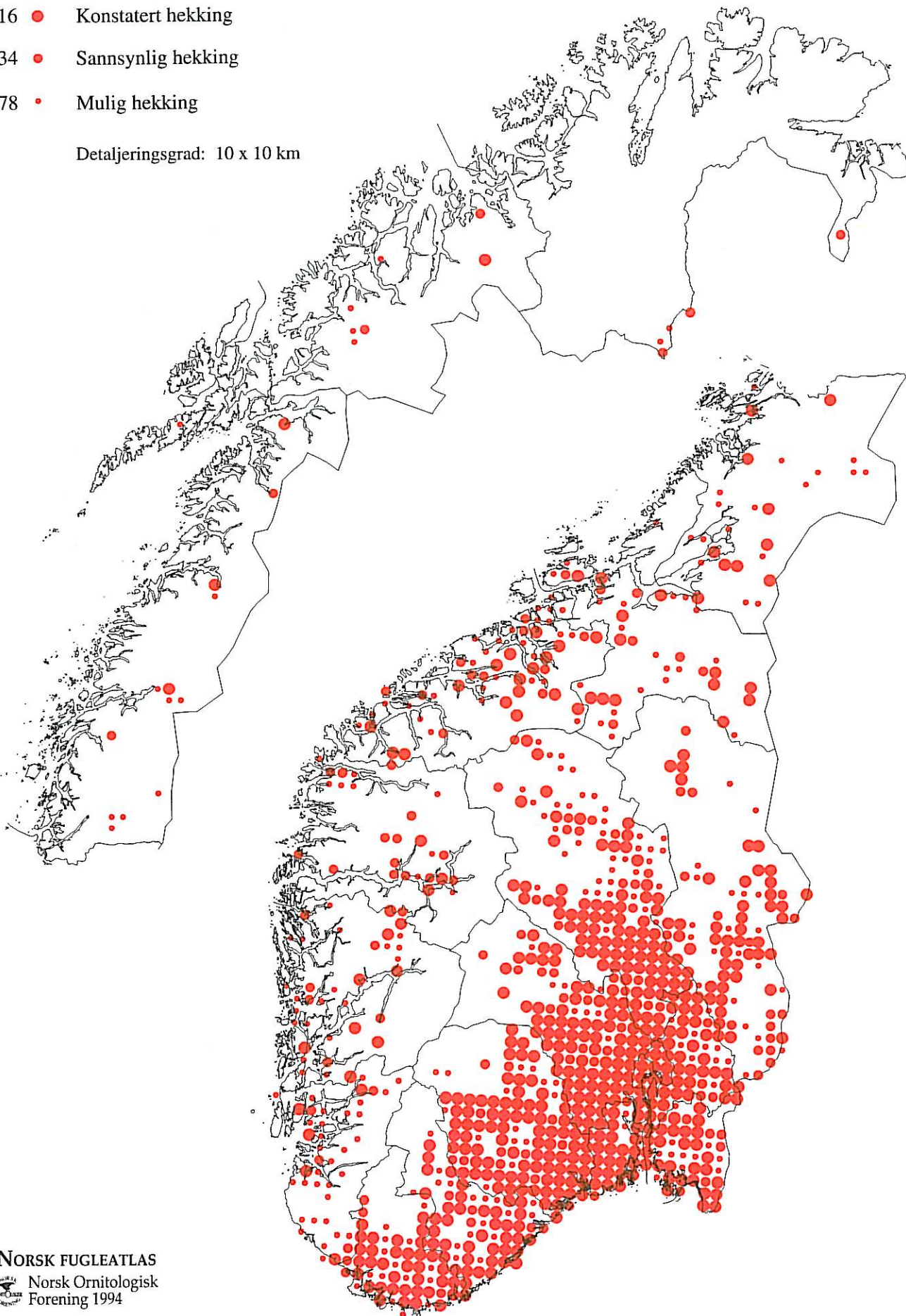
Flaggspett *Dendrocopos major*

516 ● Konstatert hekking

134 ● Sannsynlig hekking

278 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

NORSK FUGLEATLAS

Norsk Ornitologisk
Forening 1994